

บทที่ 2

ปัญหาสุขภาพในโรงเรียน

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
  - 1.1 สถานที่ตั้งโรงเรียน
  - 1.2 อาคารเรียน
  - 1.3 นักเรียน
  - 1.4 ผู้บริหารโรงเรียน
  - 1.5 ครูในโรงเรียน
  - 1.6 เจ้าหน้าที่อื่น ๆ
  - 1.7 ด้านการสอนสุขภาพในโรงเรียน
2. ปัญหาภายนอกโรงเรียน
3. สรุป
4. คำถามและกิจกรรมท้ายบทที่ 2

จุดประสงค์ในบทที่ 2

1. อภิปรายปัญหาสุขภาพในโรงเรียนที่เกิดจากภายใน และภายนอกโรงเรียนได้

บทที่ 2

ปัญหาสุขภาพศาสตร์ในโรงเรียน

ความนำ

โรงเรียนเป็นสถานที่รวมเด็กที่มาจากชุมชนที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาทางด้านอนามัยขึ้น เด็กมักจะมีสุขปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นเพราะว่าการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากภายในและภายนอกโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่รวมเด็กต่าง ๆ ที่มาจากชุมชนที่แตกต่างกัน บ้างก็มาจากแหล่งชุมชนที่มีความเจริญ มีการปฏิบัติตนตามสุขปฏิบัติ เด็กบางคนก็มาจากแหล่งเสื่อมโทรม สถานที่อยู่แออัด ยัดเยียด สกปรก ทำให้เป็นปัญหาเกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ขึ้น เมื่อมาอยู่ในโรงเรียน ปัญหาทางด้านอนามัยก็เกิดขึ้น เด็กปฏิบัติตนไม่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาดำเนินมามากกว่า 60 ปี (เริ่มมีอนามัยโรงเรียนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2468) เพราะดูได้จากสถิติการเจ็บป่วยจากสถานพยาบาลมีอัตราส่วนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะโรคร้ายไข้เจ็บบางชนิดอาจจะควบคุมและป้องกันได้ เช่น

- โรคคอคอตีบ
- ไอกรน
- บาดทะยัก
- โปลิโอ
- วัณโรค
- อหิวาตกโรค
- ไทฟอยด์
- การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ

ฯลฯ

ถ้าการเรียนการสอนวิชาสุขศาสตร์ได้ผลตามที่ใ้วางไว้ ก็จะทำให้สถิติการเจ็บป่วยตามสถานพยาบาลลดน้อยลงอย่างแน่นอน และเด็กเหล่านี้ได้รับการอบรมให้รู้จักปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง มีสุขนิสัยและทัศนคติทางสุขภาพอนามัย ให้เด็กเป็นผู้มีอนามัยดี มีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไป และยังเป็นสื่อกลางนำความรู้ทางสุขภาพอนามัยมาเผยแพร่แก่ชุมชน แต่เนื่องจากเด็กมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน จึงนำเอานิสัยเคยชินมาปฏิบัติในโรงเรียน จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการจัดสุขศาสตร์ในโรงเรียน

ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน

1. ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ

ปัญหาสุขศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนนั้น จะต้องได้รับการแก้ไขจากทางโรงเรียนโดยตรง เพราะปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ใกล้ชิดเด็ก และเป็นแหล่งที่อบรมเด็ก ๆ ปัญหาต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

1.1 **ปัญหาสถานที่ตั้งโรงเรียน** ต้องเป็นสถานที่สะดวกสบายต่อการคมนาคมไม่ห่างไกลหรือไม่อยู่ในชุมชนที่แออัดยัดเยียด ผู้คนไม่พลุกพล่านนัก ควรห่างไกลจากแม่น้ำ ลำคลอง สถานีรถไฟ สนามบินและริมถนนใหญ่ ถ้าหากจำเป็นควรจะมีรั้วรอบขอบชิด ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ตั้งโรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม
- 2) ทางเข้าโรงเรียนสกปรก
- 3) บริเวณโรงเรียนคับแคบ ที่ต่ำทำให้มีน้ำขังเป็นหลุมเป็นบ่อ ชื้นแฉะ
- 4) เป็นแหล่งเพาะสัตว์นำโรคบางชนิด เช่น ยุง แมลงวัน ฯลฯ
- 5) เนื้อที่จำกัด ทำให้ไม่มีสนามกีฬาและที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ
- 6) รั้วรอบโรงเรียนไม่มี
- 7) มีเศษวัสดุที่อาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ
- 8) รอบ ๆ โรงเรียนมีกองขยะส่งกลิ่นเหม็น

1.2 **ปัญหาอาคารเรียน** ซึ่งรวมถึงห้องเรียน ห้องอาหาร ห้องน้ำห้องส้วม และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ได้แก่

- 1) อาคารเรียนหลังคารั่ว แสงแดดส่องตลอดทั้งวัน ยกพื้นมีน้ำขังอยู่ข้างล่าง เหม็นน้ำเน่า
- 2) ตัวอาคารผุพัง บันไดหัก หน้าต่างประตูชำรุดเป็นอันตราย
- 3) ห้องเรียนไม่มีฝ้ากัน ทำให้เสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง อยู่ตลอดเวลา
- 4) ตัวอาคารมีมากขึ้นหรือยาวเกินไป
- 5) ห้องน้ำห้องส้วมมีไม่พอ และที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะหรือขาดการรักษาความสะอาด หรือไม่มีคิซิททำให้สัตว์หรือแมลงวันตอมหรือคุ้ยเหยี่ยวได้
- 6) โรงอาหารไม่มี หรือถ้ามีก็ไม่พอกับอัตราส่วนของนักเรียน นักเรียนต้องรับประทานอาหารในห้องเรียน หรือบริเวณอื่น ๆ ทำให้เกิดความสกปรกและมีกลิ่นเศษอาหารเหม็น มีแมลงวันตอม
- 7) สนามเป็นป่ารก หรือเป็นหลุมเป็นบ่อหรือมีเศษวัสดุที่อาจจะเป็นอันตรายต่อเด็ก
- 8) แสงสว่างเข้าไม่ถูกทางหรือไม่พอเพียง
- 9) การถ่ายเทอากาศไม่ดี ตัวอาคารเรียนร้อนอบอ้าว
- 10) บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนมีเศษขยะ เศษกระดาษ เศษอาหาร ทำให้บริเวณสกปรกอยู่ทั่วไป
- 11) ห้องกีฬาในร่มไม่มี

1.3 **ปัญหาตัวนักเรียน** เป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนที่แสดงออกนั้น ได้นำมาจากที่บ้าน ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ได้แก่

- 1) ขาดการรักษาความสะอาดของตนเอง แต่งตัวสกปรก เสื้อผ้า รองเท้า ถุงเท้าสกปรกมอมแมม
- 2) ขาดการรักษาความสะอาดในส่วนรวม เช่น ทิ้งเศษกระดาษหรือขยะลงบนพื้น บ้วนน้ำลายหรือเสมหะในที่ที่ไม่เหมาะสม ห้องน้ำห้องส้วมเมื่อใช้แล้วไม่ทำความสะอาดให้เรียบร้อย

3) ปัญหาการรับประทานอาหาร เช่น รับประทานอาหารที่สกปรก ซึ่อาหารที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย คือพวกของดอง ท็อพพี เป็นต้น

4) ปัญหาอนามัยในทางผม เล็บ หู ตา ฟัน ขาดการดูแลเอาใจใส่ ผมสกปรก เล็บยาว หนูนี้น้ำหนัก ตาแดง ฟันผุ ซึ่งจะเป็นปัญหาที่พบเสมอ ๆ

5) ปัญหานักเรียนพยายามหลีกเลี่ยงการบริการสุขภาพอนามัย ซึ่งทางโรงเรียนจัดให้ เช่น หนีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ

6) เด็กนักเรียนไม่นิยมรับการบริการหรือติดต่อรับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบัน

7) นักเรียนเรียนแต่ทฤษฎี ไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติเอง

1.4 ปัญหาผู้บริหารโรงเรียน เป็นอุปสรรคในการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน คือ

1) ขาดการอบรมทางด้านสุขศาสตร์ในโรงเรียนมา ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นและความสำคัญในเรื่องสุขภาพของนักเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยายามเน้นแต่จะให้เรียนวิชาการอื่น ๆ ที่คิดว่ามีความสำคัญมากกว่า โดยลืมนึกถึงสุขภาพของนักเรียนนั้น มีความสำคัญมากในการเรียนวิชาการอื่น ๆ ต่อไป

2) ผู้บริหารมีความคิดว่าการจัดบริการสุขภาพอนามัย เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกหลักสุขาภิบาล การจัดสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจของเด็กนักเรียน และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก เป็นเรื่องเหลวไหล สิ้นเปลือง เป็นต้น

3) ผู้บริหารไม่ยอมรับรู้เรื่องสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียน โดยไม่คิดว่าไม่ใช่ภาระหน้าที่ของทางโรงเรียน

4) ผู้บริหารไม่ยอมให้ความร่วมมือกับครู ในเรื่องการเรียนรู้การสอน การจัดหาอุปกรณ์การสอนวิชาสุขศึกษา

5) ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการบริการสุขภาพต่าง ๆ แก่นักเรียนไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดสำหรับนักเรียน

6) ผู้บริหารมีความคิดที่ผิด ๆ ที่ว่าวิชาสุขศาสตร์ให้ครูคนใดสอนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรมมาโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาหลักที่จะต้องแก้ไข

1.5 ปัญหาครูในโรงเรียน เป็นปัญหาการสอนสุขศาสตร์ในโรงเรียน คือ

1) ครูในโรงเรียนมุ่งแต่จะสอนวิชาการที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเดียวเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงสุขภาพอนามัยของนักเรียน

2) ครูขาดการติดตามผลทางสุขภาพของนักเรียน รวมทั้งไม่ให้บริการสุขภาพแก่นักเรียนอีกด้วย

3) ครูขาดความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสุขศึกษา

4) ครูในโรงเรียนมีพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยไม่ดี ไม่ถูกสุขลักษณะ ตัวอย่างเช่น ครูแต่งกายไม่เรียบร้อย เสื้อผ้าสกปรก ผมยารุงรัง รองเท้าสกปรก ชอบทิ้งเศษกระดาษหรือก้นบุหรี่อยู่ทั่วไป ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงออกมาทำให้เด็กนักเรียนเอาอย่างได้ และมีครูจำนวนไม่น้อยที่สอนเด็กในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติครูไม่เคยปฏิบัติเลย

1.6 ปัญหาเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นปัญหาต่อสุขศึกษาในโรงเรียน คือ

1) เจ้าหน้าที่การโรงเต่งตัวสกปรก เสื้อผ้าซักไม่สะอาดมีกลิ่นเหม็น และมีพฤติกรรมที่ผิด ๆ เช่น ถ่มน้ำลาย ขากะเสลด สั่งน้ำมูก เช็ดไปทั่ว

2) แม่ค้า พ่อค้า และคนเสิร์ฟอาหารแต่งตัวสกปรก การล้างภาชนะและของใช้ไม่สะอาด อาหารไม่มีฝาชีปกปิดปล่อยให้แมลงวันตอม

3) แม่ค้า พ่อค้า ไม่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารวิทยา ทำให้ขาดคุณค่าทางอาหาร

4) พยาบาลโรงเรียนทำหน้าที่เพียงแต่การให้การพยาบาล หรือการปฐมพยาบาลมากกว่าการป้องกัน

5) เจ้าหน้าที่แพทย์ พยาบาลไม่มีหรือถ้ามีก็ไม่พอ

1.7 ปัญหาด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1) ครูผู้สอนเน้นหนักไปในทางท่องจำในเนื้อหาของบทเรียนมากกว่าที่จะให้เด็กกระทำหรือปฏิบัติจริง

2) ครูผู้สอนสอนเฉพาะในชั่วโมงเท่านั้น ไม่มีการติดตามผลหรือให้คำแนะนำพิเศษแต่อย่างใด

3) ขาดการบริการสุขภาพอนามัย ทำให้การสอนไม่ได้เน้นการปฏิบัติ

- 4) ขาดอุปกรณ์การสอนวิชาสุขศึกษา ทำให้เด็กไม่เข้าใจอย่างแท้จริง
- 5) ครูผู้สอนไม่แสดงให้เห็นความสำคัญของวิชาสุขศึกษา
- 6) ขาดครูที่มีความรู้ทางด้านสุขศึกษาอย่างแท้จริง ทำให้สอนไม่ได้

2. ปัญหาภายนอกโรงเรียน

สิ่งแวดล้อมของชุมชน หรือละแวกบ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีอิทธิพลต่อการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก คือ

1) โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสุขาภิบาลที่ผิด ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ผิด ๆ และจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการศึกษาของโรงเรียน

2) ชุมชนมีพฤติกรรมต่อต้านการรักษาทางแพทย์สมัยใหม่

3) ผู้ปกครองนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

4) เจ้าหน้าที่ต่อไปนี้ไม่มีพอ คือ

- แพทย์
- ทันตแพทย์
- ทันตอนามัย
- นักสุขาภิบาล
- นักสุขศึกษา
- นักโภชนาการ
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ฯลฯ

3. สรุป

ปัญหาสุขภาพศาสตร์ในโรงเรียนที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาสถานที่ตั้งโรงเรียน อาคารเรียน ตัวนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่อื่น ๆ และปัญหาด้านการสอนสุขศึกษา ในโรงเรียน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสุขาภิบาล ที่ผิด ชุมชนมีพฤติกรรมต่อต้านการรักษาทางแพทย์สมัยใหม่ ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ มีน้อย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาไม่ได้ผลเต็มที่ อุปสรรคต่าง ๆ ควรจะได้รับการพิจารณา เพื่อสุขภาพอนามัยของนักเรียน

4. คำถามและกิจกรรมท้ายบทที่ 2

1. ท่านจงระบุปัญหาของสุขศาสตร์ในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียนนั้น มีอะไรบ้าง
2. ท่านจงอภิปรายปัญหาของสุขศาสตร์ในโรงเรียนที่เกิดจากภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย